

Hoe kunnen overheden hun taken en bevoegdheden inzetten voor de aanpak van bodemdaling in veengebieden?

Martijn van Gils (WP 4.3)

Landelijk gebied

Voor welke onderdelen van de fysieke leefomgeving bestaan er juridische verplichtingen voor de aanpak van bodemdaling?			
Klimaat	Natuurbescherming	Waterkwaliteit	(Grond)wateroverlast
Verminderen van de broeikasgasuitstoot uit veen <ul style="list-style-type: none"> Klimaatakkoord: 1 Mt minder CO₂-uitstoot uit veen in 2030 Klimaatwet: netto-uitstoot van broeikasgassen naar nul in 2050 LULUCF-Verordening: 2021-25: netto-uitstoot uit landgebruik naar nul 2026-30: verwijdering 310 Mt CO₂-eq, wel mogelijkheden voor flexibiliteit 	<ul style="list-style-type: none"> Voorkomen van achteruitgang en het bereiken van een goede staat van instandhouding van soorten en habitats in en buiten Natura 2000-gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijn) Negatieve beïnvloeding door verdroging als gevolg van drooglegging en uitspoeling van nutriënten Vernatten van veengebieden (Europese Wet Natuurherstel)? 	<ul style="list-style-type: none"> Voorkomen van achteruitgang en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van grond- en oppervlaktewater (Kaderrichtlijn Water) Negatieve beïnvloeding door uitspoeling van nutriënten en veen als bagger in slootwater 	<ul style="list-style-type: none"> Meer kosten en inspanningen voor waterbeheer in laaggelegen veengebieden Voorkomen van overstromingen (art. 2.13(1)(a) Omgevingswet) Aansprakelijkheid van waterschap voor doorbraak (veen)dijk: Hoge Raad in <i>Kadebreuk Wilnis</i> Voorkomen van wateroverlast door voldoende bergings- en afvoercapaciteit (art. 2.13(1)(b) Omgevingswet) Peilbeheer: afstemmen van oppervlaktewaterpeil op aanwezige functies (landbouw en natuur)
Welke maatregelen kunnen worden getroffen voor de aanpak van bodemdaling?			
(Agrarisch) grondgebruik en bodembewerking			Waterbeheer
Extensivering van agrarisch grondgebruik	Verandering van agrarisch grondgebruik	Omzetten van grondgebruik	Bodembewerking
<ul style="list-style-type: none"> Lichter vee Minder vee per hectare 	<ul style="list-style-type: none"> Omzetten van bouwland naar grasland Natte teelten 	<ul style="list-style-type: none"> Landbouwpercelen omzetten naar natuur of recreatie 	<ul style="list-style-type: none"> Beperkingen voor bodembewerking Maatregelen voor bodemverbetering
Verhogen van het oppervlaktewaterpeil			Aanleg van onderwaterdrainage
<ul style="list-style-type: none"> Opzetten van waterpeil Fixeren van waterpeil Door waterschap Aanpassen van peilvakken 			<ul style="list-style-type: none"> Door private partijen (agrariërs)
Welke juridische instrumenten kunnen daarvoor worden ingezet?			
Regulering van grondgebruik en –bewerking en een evenwichtige toedeling van functies aan locaties		Waterbeheer	
Gemeente (evt. provincie of Rijk)		Provincie of waterschap	
<ul style="list-style-type: none"> In omgevingsplan of omgevingsverordening of bij instructieregel beperkingen stellen aan agrarisch grondgebruik (teeltbeperking, extensivering) en bodembewerking Door middel van algemene regels (ver- en geboden), vergunningplichten en beoordelingsregels en vergunningvoorschriften voor omgevingsvergunningen 		<ul style="list-style-type: none"> Aanpassen van droogleggingsnormen in Nota Peilbeheer of provinciaal beleid (GGOR) 	
Gemeente (evt. Provincie of Rijk)		Waterschap	
<ul style="list-style-type: none"> Wijziging van functies in het omgevingsplan en intrekking van omgevingsvergunningen In combinatie met uitkoop of onteigening Inzet van grondinstrumentarium (ruilgrond aankopen voor verplaatsing van bedrijven, grond aankopen en weer uitgeven voor bedrijfsvergroting) 		<ul style="list-style-type: none"> Wijzigen van het peilbesluit Niet-actualiseren van peilbesluit (voor fixatie) Intrekken of wijzigen van peilafwijkvergunningen (onderbemalingen) 	
Waterschap		Provincie of waterschap	
<ul style="list-style-type: none"> Afstemmen van peilbeheer op onderwaterdrainage 		<ul style="list-style-type: none"> Reguleren van onderwaterdrainage Tweesporenbeleid: onderwaterdrainage of vernatting? (HDSR) 	

Stedelijk gebied

Voor welke onderdelen van de fysieke leefomgeving bestaan er juridische verplichtingen voor de aanpak van bodemdaling?			
Funderingen en bebouwing	Infrastructuur	Hemelwateroverlast	Grondwateroverlast
<ul style="list-style-type: none"> Bodemdaling door zetting leidt tot schade aan funderingen en bebouwing door (ongelijke) verzakking, scheurvorming en negatieve kleeft De zorg voor de fundering en constructie van panden is geen publieke taak, maar berust bij pandeigenaren zelf In uitzonderlijke gevallen zijn overheden aansprakelijk, vanwege werkzaamheden of tekortschieten in hun zorgplicht Overheden lijden ook zelf schade als pandeigenaar 	<ul style="list-style-type: none"> Schade aan infrastructuur (wegen, riolering, kabels en leidingen) door verzakking en scheurvorming Overheden zijn als beheerder verantwoordelijk en aansprakelijk voor schade Wegbeheerder (Rijk, provincie, gemeente, waterschap): voorkomen van schade aan wegen door verzakkingen en scheurvorming Rioolbeheerder (gemeente): voorkomen van schade door lekkende riolen (paalrot door drainerende werking), zorgen voor voldoende rioleringscapaciteit 	<ul style="list-style-type: none"> Afvloeiend hemelwater leidt tot schade voor openbare ruimte, particulier terrein en funderingen en bebouwing Problematisch in laaggelegen veengebieden met hoge oppervlaktewaterstanden Gemeente: verantwoordelijk voor openbare ruimte en zorg voor inzameling afvloeiend hemelwater (art. 2.16(1)(a)(1) Omgevingswet) Rioolbeheerder (gemeente): voorkomen van afvloeiend hemelwater door onvoldoende rioleringscapaciteit Hinder door afvloeiend hemelwater: overheden verantwoordelijk en aansprakelijk als weg- en rioolbeheerder 	<ul style="list-style-type: none"> Hoge grondwaterstanden leiden tot schade aan openbare ruimte en particulier terrein (natte tuinen) en bebouwing (natte kelders en kruipruimtes, vochtoverlast) Gemeente: voorkomen van grondwateroverlast voor (stedelijke) functies door treffen maatregelen in openbare ruimte (art. 2.16(1)(a)(2) Omgevingswet) Waterschap: afstemmen van oppervlaktewaterpeil op stedelijke functies Hinder door afstromend grondwater: gemeente verantwoordelijk als rioolbeheerder
Welke maatregelen en (juridische) instrumenten kunnen worden ingezet voor de aanpak van bodemdaling?			
Regulering van bouwen en funderen en een evenwichtige toedeling van functies aan locaties		Beheer van infrastructuur	Waterbeheer
Maatregelen		Wegbeheerder (Rijk, provincie, gemeente, waterschap)	Maatregelen
<ul style="list-style-type: none"> Regulering van bouw- en funderingswijze van bebouwing en infrastructuur in veengebieden (kruipruimteloos bouwen, (lichtgewicht) funderen, etc.) Ruimtelijk afwegen of en waar nieuwbouw in veengebieden kan plaatsvinden Ruimtelijke inrichting van nieuwbouwwijken in veengebieden 		<ul style="list-style-type: none"> Regelmatig onderhoud en herstel (ophogen), funderen met lichtgewicht materialen 	<ul style="list-style-type: none"> Verlagen van waterpeil Aanpassen van peilvakken
Instrumenten		Rioolbeheerder (gemeente)	Gemeente
<ul style="list-style-type: none"> Regels over bouwen en funderen in omgevingsplannen en/of instructieregels Regulering in omgevingsplan: algemene regels (ver- en geboden), vergunningplichten, beoordelingsregels of vergunningvoorschriften Instructieregel over (beperkingen voor) nieuwbouwlocaties in veengebieden 		<ul style="list-style-type: none"> Regelmatig onderhoud en herstel, funderen met lichtgewicht materialen 	<ul style="list-style-type: none"> Aanleg van DIT-riolering of andere drainagesystemen
Gemeenten (of provincie of Rijk)		Juridische instrumenten	
<ul style="list-style-type: none"> Aanpassen van droogleggingsnormen in Nota Peilbeheer of provinciaal beleid (GGOR) 		<ul style="list-style-type: none"> Wijzigen van peilbesluiten 	